

Õiguskantsler

Teie 17.05.2024 nr

Meie 07.06.2024 nr 14-1/240817/2403444

Politseiametniku pension

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et Teid koondatakse, mistõttu võite ilma jääda politseiametniku pensionist, mille saamiseks peab inimene olema vähemalt 55-aastane ja töötama pensioni määramise ajal politseiametnikuna. Küsisite, kas põhiseadusega on kooskõlas, et politseiametniku pensionile ei ole õigust inimesel, kellel on selle pensioni saamiseks vajalik tööstaaž olemas, kuid kes koondamise tõttu ei tööta pensioniõiguse tekkimise ajal enam politseiametnikuna. [ ].

[Politsei ja piirivalve seaduse](#) (PPVS) § 114 lõikes 1 on ette nähtud tingimus, et politseiametniku pensioni saamise õiguse tekkimiseks peab inimene olema vähemalt 55 aastat vana ja töötama politseiametnikuna. Leian, et abstraktselt hinnates ei ole see tingimus [Eesti Vabariigi põhiseadusega](#) (PS) vastuolus ja seega ei ole õiguskantsleril normi põhiseaduspärasuse vaidlustamiseks alust. Teie eripärasel juhtumil võib siiski olla võimalik halduskohtus õigus saada (vt p-d 5 ja 11). Võite ka kaaluda uuesti politseiteenistusse asumist, kandideerides Politsei- ja Piirivalveametisse.

1. Põhiseaduse § 28 lõige 2 sätestab, et inimesel on õigus riigi abile vanaduse korral. PS § 28 lõige 2 ei taga õigust nõuda ametipensioni. Õigus saada politseiametniku väljateenitud aastate pensioni on Riigikogu kehtestatud lisahüve ja seetõttu on Riigikogul selle pensioni maksmise tingimuste määramisel suur otsustuspädevus. Sellele vaatamata tuleb aga Riigikogul järgida võrdse kohtlemise nõuet (PS § 12).

2. Tingimus, et politseiametniku väljateenitud aastate pensionile on õigus politseiametnikul, kes on saanud 55-aastaseks, kehtib alates 1. jaanuarist 2010, kui PPVS jõustus (vt [01.01.2010 jõustunud PPVS](#) § 114 lõige 1). Selle eesmärk on tagada politseiteenistuse jätkusuutlikkus. Nii soovitakse hoida politseiametnikke kauem tööl (vt nt Riigikohtu otsust kohtuasjas nr [5-23-25](#), punkt 55; vt ka Politsei- ja Piirivalveameti [veebilehte](#) vabade töökohtade kohta). Seega on kõnealusel tingimusel põhiseaduspärane eesmärk ning erineval kohtlemisel mõistlik ja asjakohane põhjus.

3. See, et politseiametniku väljateenitud aastate pensionile on õigus 55-aastaselt politseiametnikul, on teada olnud pikka aega. Järelikult ei saa see tingimus tulla ootamatult. Seepärast ei saa üldjuhul niisuguses olukorras tekkida inimesel õigustatud ootust, et ta saab politseiametniku väljateenitud aastate pensioni, kui ta seadusega ettenähtud vanusesse jõudes enam politseiametnikuna ei tööta (vt ka Riigikohtu otsust asjas nr [3-3-1-41-04](#)).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Ei saa välistada, et mõnel erandlikul juhul (nt erisuguse koondamisolukorra tõttu) võib see tingimus osutada põhiseadusvastaseks. Kuna sellisel juhul sõltub normi põhiseadusvastasus eeskätt konkreetse elulise juhtumi asjaoludest, on kohane, et need asjaolud selgitab välja ja annab neile hinnangu kohus. Seega kui arvate, et Teil peaks olema õigus saada politseiametniku väljateenitud aastate pensioni, kuna lahkusite politseiteenistusest enne 55-aastaseks saamist koondamise tõttu, ja Sotsiaalkindlustusamet Teile seda pensioni ei määra, on Teil kõige otstarbekam pöörduda oma õiguste kaitseks halduskohtusse. Kohtusse saate pöörduda pärast seda, kui olete saanud 55-aastaseks ja Sotsiaalkindlustusamet jätab Teile politseiametniku väljateenitud aastate pensioni määramata. Kohus saab kõiki Teie kaebusega seotud faktilisi asjaolusid silmas pidades võtta seisukoha, kas põhiseadusega on kooskõlas see, et politseiametniku väljateenitud aastate pensionile ei ole õigust inimesel, kes vastab PPVS § 114 lõikes 1 sätestatud muudele tingimustele, kuid on politseiniku ametikohalt vabastatud koondamise tõttu enne 55-aastaseks saamist.

Halduskohtule kaebuse esitamist reguleerib [halduskohtumenetluse seadustik](#). Halduskohtusse pöördumine ei ole kulukas, sest [riigilõivuseaduse](#) § 22 lõike 2 punktis 2 on öeldud, et kui pensioni taotleja esitab kohtule kaebuse pensioni- või toetussummade valesti maksmise ja maksmata jätmise kohta, siis on ta riigilõivu tasumisest vabastatud. Selles kohtuasjas ei ole vaja võtta ka advokaati, kuna halduskohus peab olulised asjaolud välja selgitama, kogudes vajaduse korral tõendeid ise või kohustades neid esitama menetlusosalisi. Kohus peab menetlusosalisele andma selgitusi ja hoolitsema, et ükski menetlusosalise huvide kaitseks vajalik avaldus ega tõend ei jääks inimese asjatundmatuse pärast esitamata. Avalduse läbivaatamist takistavad vormivead kõrvaldatakse. Halduskohtusse pöördumise kohta saate lähemat teavet ja selgitusi (tähtaegade, riigilõivu, kaebuse vormistamise kohta jne) [kohtute veebilehelt](#).

Õiguskantsler ei saa siiski anda hinnangut vaide või kaebuse esitamise tulemuslikkuse kohta. Seega ei saa seda selgitust käsitada nõuande või soovitusena.

Kuna Teil on võimalik oma õigusi tõhusamalt kaitsta halduskohtumenetlustes, piirdume selgituste andmisega ([õiguskantsleri seaduse](#) § 15¹ lõige 2, § 25 lõike 3 punkt 4).

Õigus politseiametniku väljateenitud aastate pensionile

5. Politseiametniku väljateenitud aastate pensioni makstakse PPVS-i alusel. Selle seaduse § 114 lõige 1 näeb ette, et endisel piirivalveteenistuse seaduse alusel teenistuses olnud ametnikul tekib 55-aastaselt õigus politseiametniku väljateenitud aastate pensionile, kui ta töötab sellesse vanusesse jõudmisel politseiametnikuna. Seadus kehtestab pensioni saamisele ka muud tingimused. Nende tingimuste kohaselt pidi inimene olema 31. detsembril 2009. aastal, enne politsei- ja piirivalveteenistuse ühendamist, piirivalveteenistuse seaduse alusel piirivalveteenistuses; ta pidi olema 1. jaanuaril 2010. aastal nimetatud politseiametniku ametikohale; tal peab pensioniõiguse tekkimise ajaks olema vähemalt 20-aastane politseiteenistuse staaž või vähemalt 25-aastane üldine pensionistaaž, millest politseiteenistuse staaži on vähemalt 12 aastat ja kuus kuud.

6. Politseiametniku väljateenitud aastate pensioni saamisel pole tähtis, kas inimene töötab politseiametnikuna järjepidevalt või mitte (vt ka Riigikohtu otsust asjas nr [5-23-1](#), punkt 63). Seega võib koondatud politseiametnik politseiteenistusse naasta ja hakata 55-aastaselt politseiametniku väljateenitud aastate pensioni saama. PPVS § 114 lõike 1 kohaselt ei nõuta varem piirivalveteenistuses olnud inimeselt vahetult enne pensionile minekut viie aasta pikkust pidevat politseiteenistuse staaži.

Koondamine

7. Asutuse juhul on asutuse töö ümberkorraldamisel avar kaalutlusruum ning ressursside efektiivsem kasutamine on ametikoha kaotamise seaduspärane põhjus (vt Riigikohtu otsust kohtuasjas nr [3-16-340](#), punktid 5.1, 8.1 ja 11). Samas ei selgu Teie kirjale lisatud [ ] teatisest,

kas Teie koondamine vastab kõigile [avaliku teenistuse seadusega](#) kehtestatud reeglitele (ATS § 90, PPVS § 1 lõige 6).

8. ATS-is on sätestatud, et ametniku koondamine ei ole lubatud, kui tema ametikoha ülesanded antakse üle teisele struktuuriüksusele samas ametiasutuses või teisele ametiasutusele (ATS § 90 lõige 3). Ametnikku ei või koondada ka sel juhul, kui tema ametikoha ülesandeid muudetakse ja tema haridus, töökogemus, teadmised ja oskused sobivad muudetud ülesannete täitmiseks. Samuti ei ole koondamine lubatud siis, kui ametniku vahetu või kõrgemalseisev juht peab võimalikuks koolitada ametnikku mõistliku aja jooksul ametiasutuse kulul teisi ülesandeid täitma. Ametnik peab koondamise vältimiseks olema nõus muudetud ülesandeid täitma (ATS § 90 lõige 4).

9. Kui koondamise korral tuleb valida vähemalt kahe sarnaseid teenistusülesandeid täitva ametniku vahel, siis on eelisõigus teenistusse jääda sellel ametnikul, kelle haridus, töökogemus, teadmised ja oskused vastavad teenistusülesannete täitmiseks kehtestatud nõuetele kõige paremini. Kui nende kriteeriumide alusel ei ole võimalik ametnikke eristada, on eelisõigus teenistusse jääda teiste hulgas sellel ametnikul, kelle õigustatud ootus vajab suuremat kaitset (ATS § 90 lõige 5).

10. ATS näeb ette ka selle, et kui ametiasutuses üks ametikoht kaotatakse, on võimalik sellel ametikohal töötanud inimene ümber paigutada, vabastades koondamise tõttu ametniku, kelle ametikoht säilib, ning nimetades sellele ametikohale teise ametniku, kelle ametikoht koondatakse (ATS § 90 lõige 6).

11. Kui Teid vabastatakse töölt koondamise tõttu, tuleb see vormistada haldusaktiga (ATS § 103). Kui Te ei ole koondamise otsusega nõus, on Teil võimalik see otsus halduskohtus vaidlustada.

Loodan, et neist selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise